

გელათის ღვთისმშობლის ტაძრის ეკვდერების გადახურვის,
ცოკოლის და სადრენაჟო სისტემის რეაბილიტაცია

ქვე-პროექტის გარემოსდაცვითი და სოციალური სკრინინგი და გარემოზე
ზემოქმედების მართვის გეგმა

რეგიონული განვითარების მეორე პროექტი
დაფინანსებულია მსოფლიო ბანკის მიერ

გარემოსდაცვითი სკრინინგი

წარმოდგენილი ქვე-პროექტი არის მეორე ფაზა პროექტისა - გელათის მონასტრის სარესტავრაციო-საკონსერვაციო სამუშაოები, რომელიც ხორციელდებოდა მსოფლიო ბანკის მხარდაჭერით რეგიონული განვითარების მეორე პროგრამის ფარგლებში.

გელათის სამონასტრო კომპლექსი შეტანილია იუნესკოს მსოფლიო კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლთა სიაში. გელათის მონასტერი მდებარეობს სოფელ გელათის მიმდებარედ, დასავლეთ საქართველოში, იმერეთის რეგიონში, ქ. ქუთაისიდან აღმოსავლეთით 12 კმ-ში. ქუთაისიდან მონასტრამდე მიდის მოასფალტებული გზა.

სხვადასხვა პერიოდის არქიტექტურული სტრუქტურების, მოზაიკისა და ფრესკების მრავალფეროვნების გამო, გელათის მონასტრის კონსერვაციის პრობლემები განსხვავებული ხასიათისა და სირთულისაა. მსგავსი ტიპის პროექტები უკვე განხორციელებულია, თუმცა ფინანსური რესურსების სიმცირიდან გამომდინარე ხდებოდა მხოლოდ მონასტრების უკიდურესად დაზიანებული ნაწილების და არა მთლიანი შენობა-ნაგებობების რეაბილიტაცია.

2008 წელს საქართველოს კულტურის, ძეგლთა დაცვისა და სპორტის სამინისტროს დაკვეთით, ა(ა)იპ "საქართველოს მემკვიდრეობის" მიერ შესრულდა გელათის მონასტრის რეაბილიტაციის გენერალური გეგმა. კომპლექსურმა პროექტმა მოიცვა კომპლექსში შემავალი ძეგლების რეაბილიტაციისა და მიმდებარე ტერიტორიის მოწყობის ყველა ძირითადი ასპექტი. 2015 წელს საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის ეროვნული სააგენტოს დაკვეთით მოხდა ამ გეგმის განახლება.

2016-2017 წლებში მსოფლიო ბანკის/მუნიციპალური განვითარების ფონდის RDPII-ის პროგრამის ფარგლებში ხელოვნების საერთაშორისო ცენტრმა განახორციელა ღვთისმშობლის ტაძრის ქვის საპირე წყობის საკონსერვაციო სამუშაოები (გარდა მინაშენებისა), ასევე გუმბათის ყელის ქვედა ნიშნულზე გამაგრებითი სამუშაოები დამატებითი უჟანგავი ლითონის სარტყლით და ტაძრის სრულ პერიმეტრზე (გუმბათის გარდა) სარკმელების რეაბილიტაცია.

2017 წლიდან ასევე ამერიკის ელჩის კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის პროგრამის ფარგლებში ჩატარდა ეკვდერების ქვის საპირე წყობის საკონსერვაციო სამუშაოები. ყველა ზემოთ აღნიშნული ღონისძიება ტარდება საერთაშორისო კონსულტანტების მონაწილეობით, საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის, საერთაშორისო ექსპერტების და დონორი ორგანიზაციების ზედამხედველობით, საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ყველა კანონის გათვალისწინებით. ჩატარებული სამუშაოები სისტემატურად წარედგინება UNESCO-ს, რომლის შეფასებაზე დაყრდნობით, გელათის მონასტერი აღდგენილ იქნა მსოფლიო კულტურული მემკვიდრეობის ნუსხაში.

წინამდებარე პროექტის მიზანია გელათის ღვთისმშობლის ტაძრის სრული რეაბილიტაციისთვის აუცილებელი ქმედებების განხორციელება, კერძოდ:

- ტაძრის ეკვდერების კარნიზების რეაბილიტაცია.
- ეკვდერების მოჭიქული კრამიტით გადახურვა
- გამოვლენილი ისტორიული ლორფინის აღდგენა
- აღმოსავლეთ, დასავლეთ და სამხრეთ ცოკოლის რეაბილიტაცია

ტაძრის სადრენაჟო სისტემის რეაბილიტაცია კარნიზების ვიზუალური, ტექნიკური კვლევით დადგინდა არსებული დაზიანებები: ქვების კედლიდან დაშორება, წარმოქმნილი ბზარები, ქვების მთლიანი ან ნაწილობრივი დაკარგვა, ეროზია. ვინაიდან ძირითადი დაზიანებები განპირობებულია ქვების სტრუქტურული და მექანიკური დაზიანებით განსახორციელებელი სამუშაოები მოიცავს: ქვის ზედაპირების შეწამვლას ბიოციდებით, დულაბის ინექტირებას, დულაბიდან დაშორებული ქვების უჟანგავი მეტალის ანკერების და მინაბოჭკოვანი არმატურით ჩამაგრებას, გვიანი შეკეთების მოხსნა და ზედაპირზე გამოსული დულაბის დაფარვას კირის ხსნარით. ქვების განშრევებული ზედაპირების, ბზარებსა და მიკრობზარების კონსოლიდაცია, ზედაპირების წმენდა სხვადასხვა სახის ნადებისაგან.

კრამიტის ბურულის მოწყობა მოიცავს შემდეგ სამუშაოებს: არსებული თუნუქის სახურავი და ხის კონსტრუქციის მოხსნა, ზედაპირის გასუფთავება; არსებული სიცარიელეს შესწავლა, მსუბუქი შემავსებლის შერჩევა და შევსება; სახურავის სიბრტყეზე მინაბოჭკოვანი არმატურის ბადის მონტაჟი და კირდულაბის ხსნარით მოჭიმვა, რომელიც დაიფარება საიზოლაციო ფენით; საიზოლაციო ფენაზე დამცავი 5 სმ-იანი კირხსნარის მოჭიმვის მოწყობა; კარნიზების გაყოლებით მოჭიქული კერამიკული “ფარდების” განთავსება; “ფარდასა” და კრამიტს შორის სპილენძის ფურცლის წყლის საწვეთურის მოწყობა ორკომპონენტიანი წებოთი და ლითონის სამაგრით, სახურავის ბურულის მოწყობა მოჭიქული კრამიტით კირ. დულაბზე, ყოველი ცალის უჟანგავი სამსჭვალით და ჰერმეტიკის ჟელეთი ჩაანკერებით; კრამიტის ბურულსა და ქვის კედლის შეერთების ადგილების დამუშავება ჰიდროსაიზოლაციო მასალით.

თლილი ბაზალტის ქვის ლორფინით სახურავის მოწყობის სამუშაოებს წინ უნდა უსწრებდეს არსებული ისტორიული ლორფინის კვლევა, რაც თუნუქის სახურავის მოხსნის შემდეგ იქნება შესაძლებელი. განსახორციელებელი სამუშაოები, დაზუსტების შემდგომ, განხორციელდება იმავე თანმიმდევრობით, როგორც კრამიტის ბურულის მოწყობისთვის განისაზღვრა დ დიფრუ ალფენილი ლორფინით.

ცოკოლის სარეაბილიტაციო სამუშაოებისთვის წინასწარი კვლევისას გამოვლენილია იმგვარივე დაზიანებები როგორც კარნიზის ქვის შემთხვევაში. ძირითადი სამუშაოები შემდეგი თანმიმდევრობით და მეთოდოლოგიით უნდა განხორციელდეს: ზედაპირების ბიოციდით მკურნალობა, წინა რესტავრაციის ცემენტის შევსებების მოხსნა მექანიკურად, ნაკერებისა და ბზარების გამოწმენდა ჰაერის ჭავლით, დულაბის კონსოლიდაცია ინექტირებით, კედლის გულიდან დაშორებული ქვების ჩაანკერება, ქვის-კედლის საპირე

წყობის ნაკლული ნაწილების რეკონსტრუქცია არმირებული კირით და კირითვე კედლის ადრე დაკარგული ნაწილების რეკონსტრუქცია და კირის ნალესობის შეცვლა, ქვის წყობის ახალი ქვით აღდგენა, ცარიელი ადგილებისა და ნაკერების კონსოლიდაცია, ბზარების და მიკრობზარების კონსოლიდაცია, ქვის ზედაპირის გაწმენდა, ქვის ფრაგმენტირებული ადგილების გაერთიანება, ქვის შეხების ადგილების მექანიკური ჩაჭრა, დამრული ქვების მოხსნა, გასუფთავება და დაბრუნება.

სანიაღვრე სისტემის აღდგენა უნდა განხორციელდეს რამდენიმე ეტაპად შემდეგი თანმიმდევრობით: ისტორიულად არსებული სანიაღვრე სისტემის მდგომარეობის დადგენა და რეაბილიტაცია, ახალი არხის მოწყობა და მისი ჩაბმა ერთიან სისტემაში.

სარეაბილიტაციო სამუშაოების მეთოდოლოგია და გამოსაყენებელი მასალა შეთანხმებული უნდა იყოს საერთაშორისო კონსულტანტთან, რათა უზრუნველყოფილ იქნას განხორციელებული ღონისძიებების თანხვედრა საერთაშორისო პრაქტიკასა და იუნესკოს მოთხოვნებთან, გამოყენებული მასალების შესაბამისობა ავთენტურ მასალებთან. მინიმუმამდე უნდა იყოს დაყვანილი ძეგლის მხატვრულ სახეში და სტრუქტურაში ჩარევა.

2014 წლის 6 თებერვალს გამოიცა ბრძანება (#09/12/03) კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლზე სამუშაოების საწარმოებლად.

(ა) ზემოქმედების დადგენა

<p>აქვს თუ არა ქვე-პროექტს რაიმე ტიპის მნიშვნელოვანი ზემოქმედება გარემოზე?</p>	<p>ქვე-პროექტს გარემოზე აქვს მცირე უარყოფითი ზემოქმედება;</p>
<p>რა მნიშვნელოვანი დადებითი და უარყოფითი ხასიათის ზემოქმედება ექნება ქვე-პროექტს გარემოზე?</p>	<p>მოსალოდნელია, რომ ქვე-პროექტს (UNESCO მსოფლიო მნიშვნელობის კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლის-გელათის მონასტრის სარეაბილიტაციო და საკონსერვაციო სამუშაოები) ექნება ხანგრძლივი პოზიტიური სოციალური გავლენა. საკონსერვაციო სამუშაოები დაიცავს მონუმენტს შემდგომი დაზიანებისა და საფრთხისგან, ბუნებრივი კატასტროფებისგან და სუსხიანი ამინდისგან.</p> <p>მოსალოდნელია მცირე უარყოფითი ზემოქმედება: როგორც სამშენებლო და მცირე მოცულობის ქიმიური ნარჩენების, ასევე ვიზიტორების ძეგლამდე მისვლის შეფერხების სახით.</p>
<p>აქვს თუ არა ქვე-პროექტს მნიშვნელოვანი ხასიათის</p>	<p>რაიმე სახის უარყოფითი ზეგავლენა არ არის მოსალოდნელი. უფრო მეტიც პროექტის განხორციელებას</p>

<p>ზემოქმედება ადგილობრივ მოსახლეობასა და ზემოქმედების ქვეშ მყოფ სხვა პირებზე?</p>	<p>ექნება ხანგრძლივი პოზიტიური სოციალური ზემოქმედება : ტურისტების ნაკადის ზრდისა და ტურისტულ ინფრასტრუქტურაში კერძო სექტორის ინვესტიციების გაზრდით სახით.</p>
--	---

(B) შემარბილებელი ღონისძიებები

<p>რა ალტერნატივები იქნა განხილული პროექტის შექმნისას ?</p>	<p>განხილული ალტერნატივები აღნიშნულ ქვე-პროექტს არ შეესაბამებოდა.</p>
<p>რა ტიპის შემამსუბუქებელი ზომებია შემოთავაზებული?</p>	<p>ქვე-პროექტის განხორციელების შედეგად მოსალოდნელი ნეგატიური გავლენა შესაძლებელია მარტივად შერბილდეს ქიმიური ნივთიერებების, რომელსაც იყენებენ ქვების გასაწმენდად და დასამუშავებლად, მართებული აკუმულირებითა და მართვით. ასევე, სამშენებლო ტერიტორიაზე ქიმიური ნივთიერების ცარიელი ყუთებისა და სხვა ტიპის ნარჩენების (ხარაჩოებისა და ინდივიდუალური დამცავი აღჭურვილობების) სწორი განკარგვით.</p>
<p>წარსულში განხორციელებული მსგავსი პროექტებიდან მიღებული რა გამოცდილება იქნა გათვალისწინებული ქვე-პროექტის დიზაინში?</p>	<p>ქვების წმენდისა და დასამუშავების მეთოდოლოგია ეყრდნობა წარსულ გამოცდილებას მიღებულს მსგავსი ხასიათი პროექტებიდან: ატენის სიონი, ჯვრის მონასტერი, სამთავროს მონასტერი, წმ. გიორგის ეკლესია გელათში.</p>
<p>ჩართული იყო თუ არა დაინტერესებული თემები ქვე-პროექტის მომზადების პროცესში და გათვალისწინებული იქნა თუ არა მათი ინტერესები და ცოდნა სათანადოდ?</p>	<p>არ შეესაბამება</p>

(C) კატეგორიზაცია

მსოფლიო ბანკის უსაფრთხოების ზომების (OP 4.01) თანახმად, ქვე-პროექტი კლასიფიცირებულია როგორც გარემოსდაცვითი კატეგორია B და მოითხოვს მცირე კონსტრუქციული და სარეაბილიტაციო საქმიანობისთვის გარემოზე ზემოქმედების მართვის „ჩექლისტის“ შესრულებას.

სოციალური და კულტურული მემკვიდრეობის სკრინინგი

ინფორმაცია სოციალური უსაფრთხოების სკრინინგისათვის		კი	არა
1	არის თუ არა ინფორმაცია ქვე-პროექტის ობიექტების მფლობელობისა და სარგებლობის შესახებ ხელმისაწვდომი და სარწმუნო? (სკრინინგი არ ჩაითვლება დასრულებულად თუ აღნიშნულ საკითხზე ინფორმაცია არ არის ხელმისაწვდომი)	✓	
2	ქვე-პროექტის განხორციელება შეზღუდავს თუ არა მოსახლეობის ხელმისაწვდომობას სამეურნეო რესურსებზე, როგორცაა მიწა, საძოვრები, წყალი, კომუნალური სამსახურები ან სხვა რესურსები, რაზეც მოსახლეობა დამოკიდებული?		✓
3	გამოიწვევს თუ არა ქვე-პროექტის განხორციელება ცალკეული ინდივიდების ან ოჯახების ადგილმონაცვლებას ან იქნება თუ არა საჭირო მიწის ნაკვეთის შეძენა (სახელმწიფო ან კერძო, დროებით ან მუდმივად)?		✓
4	გამოიწვევს თუ არა ქვე-პროექტის განხორციელება მოსავლის, ხეხილის და სამეურნეო ინფრასტრუქტურის (დამხმარე ნაგებობები, ღობე, არხი, ბედელი, გარე ტუალეტები, სამზარეულოები და სხვა) დროებით ან მუდმივ დაკარგვას?		✓
<p>თუ რომელიმე შეკითხვაზე (გარდა პირველი შეკითხვისა) პასუხი არის „დიახ“, მაშინ უნდა ამოქმედდეს OP/BP 4.12 საოპერაციო პოლიტიკა იძულებით განსახლების შესახებ, შემარბილებელი ღონისძიებები უნდა განისაზღვროს OP/BP 4.12-ისა და განსახლების პოლიტიკის ჩარჩო დოკუმენტის მიხედვით.</p>			
კულტურული რესურსების უსაფრთხოების სკრინინგის ინფორმაცია		დიახ	არა
საჭიროებს თუ არა ქვე-პროექტის განხორციელება მიწის სამუშაოებს ისტორიული, არქეოლოგიური ან კულტურული მემკვიდრეობის ობიექტების სიახლოვეს?		✓	
<p>თუ პასუხი მე-5 კითხვაზე არის „დიახ“, მაშინ გამოყენებული უნდა იქნას მსოფლიო ბანკის უსაფრთხოების პოლიტიკა OP/BP 4.11 - ფიზიკური კულტურული რესურსები და შემთხვევით აღმოჩენილი ობიექტების მართვა უნდა განხორციელდეს OP/BP 4.11-ით და გარემოზე ზემოქმედების მართვის ჩარჩო დოკუმენტით განსაზღვრული პროცედურების შესაბამისად.</p>			

გარემოზე ზემოქმედების მართვის გეგმა

ნაწილი A: ზოგადი ინფორმაცია პროექტისა და საპროექტო ტერიტორიის შესახებ

ინსტიტუციონალური და ადმინისტრაციული საკითხები	
ქვეყანა	საქართველო
პროექტის დასახელება	რეგიონალური განვითარების მეორე პროექტი (RDP2)
ქვე-პროექტის დასახელება	<p>წარმოდგენილი ქვე-პროექტი არის მეორე ფაზა პროექტისა - გელათის მონასტრის სარესტავრაციო-საკონსერვაციო სამუშაოები, რომელიც ხორციელდებოდა მსოფლიო ბანკის მხარდაჭერით რეგიონული განვითარების მეორე პროგრამის ფარგლებში.</p> <p>გელათის სამონასტრო კომპლექსი შეტანილია იუნესკოს მსოფლიო კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლთა სიაში. გელათის მონასტერი მდებარეობს სოფელ გელათის მიმდებარედ, დასავლეთ საქართველოში, იმერეთის რეგიონში, ქ. ქუთაისიდან აღმოსავლეთით 12 კმ-ში. ქუთაისიდან მონასტრამდე მიდის მოსაფალტებული გზა. სხვადასხვა პერიოდის არქიტექტურული სტრუქტურების, მოზაიკისა და ფრესკების მრავალფეროვნების გამო, გელათის მონასტრის კონსერვაციის პრობლემები განსხვავებული ხასიათისა და სირთულისაა. მსგავსი ტიპის პროექტები უკვე განხორციელებულია, თუმცა ფინანსური რესურსების სიმცირიდან გამომდინარე ხდებოდა მხოლოდ მონასტრების უკიდურესად დაზიანებული ნაწილების და არა მთლიანი შენობა-ნაგებობების რეაბილიტაცია.</p> <p>2008 წელს საქართველოს კულტურის, ძეგლთა დაცვისა და სპორტის სამინისტროს დაკვეთით, ა(ა)იპ "საქართველოს მემკვიდრეობის" მიერ შესრულდა გელათის მონასტრის რეაბილიტაციის გენერალური გეგმა. კომპლექსურმა პროექტმა მოიცვა კომპლექსში შემავალი ძეგლების რეაბილიტაციისა და მიმდებარე ტერიტორიის მოწყობის ყველა ძირითადი ასპექტი. 2015 წელს საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის ეროვნული სააგენტოს დაკვეთით მოხდა ამ გეგმის განახლება.</p>

2016-2017 წლებში მსოფლიო ბანკის/მუნიციპალური განვითარების ფონდის RDPII-ის პროგრამის ფარგლებში ხელოვნების საერთაშორისო ცენტრმა განახორციელა ღვთისმშობლის ტაძრის ქვის საპირე წყობის საკონსერვაციო სამუშაოები (გარდა მინაშენებისა), ასევე გუმბათის ყელის ქვედა ნიშნულზე გამაგრებითი სამუშაოები დამატებითი უჟანგავი ლითონის სარტყლით და ტაძრის სრულ პერიმეტრზე (გუმბათის გარდა) სარკმელების რეაბილიტაცია.

2017 წლიდან ასევე ამერიკის ელჩის კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის პროგრამის ფარგლებში ჩატარდა ეკვდერების ქვის საპირე წყობის საკონსერვაციო სამუშაოები. ყველა ზემოთ აღნიშნული ღონისძიება ტარდება საერთაშორისო კონსულტანტების მონაწილეობით, საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის, საერთაშორისო ექსპერტების და დონორი ორგანიზაციების ზედამხედველობით, საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ყველა კანონის გათვალისწინებით. ჩატარებული სამუშაოები სისტემატურად წარედგინება UNESCO-ს, რომლის შეფასებაზე დაყრდნობით, გელათის მონასტერი აღდგენილ იქნა მსოფლიო კულტურული მემკვიდრეობის ნუსხაში.

წინამდებარე პროექტის მიზანია გელათის ღვთისმშობლის ტაძრის სრული რეაბილიტაციისთვის აუცილებელი ქმედებების განხორციელება, კერძოდ:

- ტაძრის ეკვდერების კარნიზების რეაბილიტაცია.
- ეკვდერების მოჭიქული კრამიტით გადახურვა
- გამოვლენილი ისტორიული ლორფინის აღდგენა
- აღმოსავლეთ, დასავლეთ და სამხრეთ ცოკოლის რეაბილიტაცია

ტაძრის სადრენაჟო სისტემის რეაბილიტაცია კარნიზების ვიზუალური, ტექნიკური კვლევით დადგინდა არსებული დაზიანებები: ქვების კედლიდან დაშორება, წარმოქმნილი ბზარები, ქვების მთლიანი ან ნაწილობრივი დაკარგვა, ეროზია. ვინაიდან ძირითადი დაზიანებები განპირობებულია ქვების სტრუქტურული და მექანიკური დაზიანებით განსახორციელებელი სამუშაოები მოიცავს: ქვის ზედაპირების შეწამვლას ბიოციდებით, დულაბის ინექტირებას, დულაბიდან დაშორებული ქვების

უჟანგავი მეტალის ანკერების და მინაბოჭკოვანი არმატურით ჩამაგრებას, გვიანი შეკეთების მოხსნა და ზედაპირზე გამოსული დულაბის დაფარვას კირის ხსნარით. ქვების განშრევებული ზედაპირების, ბზარებსა და მიკრობზარების კონსოლიდაცია, ზედაპირების წმენდა სხვადასხვა სახის ნადებისაგან.

კრამიტის ბურულის მოწყობა მოიცავს შემდეგ სამუშაოებს: არსებული თუნუქის სახურავი და ხის კონსტრუქციის მოხსნა, ზედაპირის გასუფთავება; არსებული სიცარიელეს შესწავლა, მსუბუქი შემავსებლის შერჩევა და შევსება; სახურავის სიბრტყეზე მინაბოჭკოვანი არმატურის ბადის მონატაჟი და კირდულაბის ხსნარით მოჭიმვა, რომელიც დაიფარება საიზოლაციო ფენით; საიზოლაციო ფენაზე დამცავი 5 სმ-იანი კირხსნარის მოჭიმვის მოწყობა; კარნიზების გაყოლებით მოჭიქული კერამიკული “ფარდების” განთავსება; “ფარდასა” და კრამიტს შორის სპილენძის ფურცლის წყლის საწვეთურის მოწყობა ორკომპონენტური წებოთი და ლითონის სამაგრით, სახურავის ბურულის მოწყობა მოჭიქული კრამიტით კირ. დულაბზე, ყოველი ცალის უჟანგავი სამსჭვალით და ჰერმეტიკის ჟელეთი ჩაანკერებით; კრამიტის ბურულსა და ქვის კედლის შეერთების ადგილების დამუშავება ჰიდროსაიზოლაციო მასალით.

თლილი ბაზალტის ქვის ლორფინით სახურავის მოწყობის სამუშაოებს წინ უნდა უსწრებდეს არსებული ისტორიული ლორფინის კვლევა, რაც თუნუქის სახურავის მოხსნის შემდეგ იქნება შესაძლებელი. განსახორციელებელი სამუშაოები, დაზუსტების შემდგომ, განხორციელდება იმავე თანმიმდევრობით, როგორც კრამიტის ბურულის მოწყობისთვის განისაზღვრა და დაიფაროს აღდგენილი ლორფინით.

ცოკოლის სარეაბილიტაციო სამუშაოებისთვის წინასწარი კვლევისას გამოვლენილია იმგვარივე დაზიანებები როგორც კარნიზის ქვის შემთხვევაში. ძირითადი სამუშაოები შემდეგი თანმიმდევრობით და მეთოდოლოგიით უნდა განხორციელდეს: ზედაპირების ბიოციდით მკურნალობა, წინა რესტავრაციის ცემენტის შევსებების მოხსნა მექანიკურად, ნაკერებისა და ბზარების გამოწმენდა ჰაერის ჭავლით, დულაბის კონსოლიდაცია ინექტირებით, კედლის გულიდან დაშორებული ქვების

	<p>ჩაანკერება, ქვის-კედლის საპირე წყობის ნაკლული ნაწილების რეკონსტრუქცია არმირებული კირით და კირითვე კედლის ადრე დაკარგული ნაწილების რეკონსტრუქცია და კირის ნალესობის შეცვლა, ქვის წყობის ახალი ქვით აღდგენა, ცარიელი ადგილებისა და ნაკერების კონსოლიდაცია, ბზარების და მიკრობზარების კონსოლიდაცია, ქვის ზედაპირის გაწმენდა, ქვის ფრაგმენტირებული ადგილების გაერთიანება, ქვის შეხების ადგილების მექანიკური ჩაჭრა, დაძრული ქვების მოხსნა, გასუფთავება და დაბრუნება.</p> <p>სანიაღვრე სისტემის აღდგენა უნდა განხორციელდეს რამდენიმე ეტაპად შემდეგი თანმიმდევრობით: ისტორიულად არსებული სანიაღვრე სისტემის მდგომარეობის დადგენა და რეაბილიტაცია, ახალი არხის მოწყობა და მისი ჩაბმა ერთიან სისტემაში.</p> <p>სარეაბილიტაციო სამუშაოების მეთოდოლოგია და გამოსაყენებელი მასალა შეთანხმებული უნდა იყოს საერთაშორისო კონსულტანტთან, რათა უზრუნველყოფილ იქნას განხორციელებული ღონისძიებების თანხვედრა საერთაშორისო პრაქტიკასა და იუნესკოს მოთხოვნებთან, გამოყენებული მასალების შესაბამისობა ავთენტურ მასალებთან. მინიმუმამდე უნდა იყოს დაყვანილი ძეგლის მხატვრულ სახეში და სტრუქტურაში ჩარევა.</p> <p>2014 წლის 6 თებერვალს გამოიცა ბრძანება (#09/12/03) კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლზე სამუშაოების საწარმოებლად.</p> <p>გელათის ღვთისმშობლის ტაძრის ეკვდერების გადახურვის, ცოკოლის და სადრენაჟო სისტემის რეაბილიტაცია</p>	
<p>ქმედებების მოცულობა ქვე-პროექტის ფარგლებში</p>		
<p>ინსტიტუციონალური ორგანიზება (მსოფლიო ბანკი)</p>	<p>ჯგუფის ხელმძღვანელი: როზანა ნიტი</p>	<p>უსაფრთხოების სპეციალისტი: გარემოს დაცვა - დარეჯან კაპანაძე;</p>

		სოციალური - სოფია გეორგიევა.	
განხორციელების ორგანიზება (მსესხებელი)	განმახორციელებელი ერთეული: მუნიციპალური განვითარების ფონდი	სამუშაოთა ზედამხედველი: საკონსულტაციო კომპანია „ეპტისა“	სამუშაოთა კონტრაქტორი: შესარჩევია
ადგილმდებარეობის აღწერა			
ინსტიტუტის დასახელება, რომლის საკუთრების რეაბილიტაციაც არის დაგეგმილი	საქართველოს საპატრიარქო		
ინსტიტუტის მისამართი, რომლის საკუთრების რეაბილიტაციაც არის დაგეგმილი	ერეკლე მეორეს სკვერი თბილისი ტელ: 299 03 78 გელათის მონასტერი მდებარეობს დასავლეთ საქართველოში, კერძოდ იმერეთის რეგიონში ქ. ქუთაისის აღმოსავლეთით 12 კმ-ში და თბილისის დასავლეთით 253 კმ-ში.		
ვინ არის მიწის ნაკვეთის მფლობელი? ვინ არის მოსარგებლე (ოფიციალურად/არაოფიციალურად)	საქართველოს საპატრიარქო, გელათის მონასტერი		
ტერიტორიის ფიზიკური და ბუნებრივი გარემოს აღწერა და სოციალურ-ეკონომიკური კონტექსტი	<p>გელათის მონასტერი (UNESCO-ს მსოფლიო კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლი) მდებარეობს დასავლეთ საქართველოში იმერეთის რეგიონში, ქ. ქუთაისიდან 12 კმ-ში სოფელ გელათის განაპირად. ქუთაისიდან მონასტრამდე მიდის მოასფალტებული გზა. კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლი არის მოქმედი მონასტერი ღია ვიზიტორებისთვის და გამოირჩევა, როგორც ადგილობრივი, ასევე საერთაშორისო მნახველების სიმრავლით.</p> <p>გელათის სამონასტრო კომპლექსი დაარსდა მეფე დავით აღმაშენებლის დროს 1106 წელს, ღვთისმშობლის შობის სახელობის მთავარი ტაძრის მშენებლობის დაწყებით. ძეგლი მოიცავს XII და XIII საუკუნეებით დათარიღებულ 3 ეკლესიას : ღვთისმშობლის შობის, წმ. გიორგისა და წმ. ნიკოლოზის სახელობის ტაძრებს. სამონასტრო კომპლექსი</p>		

	<p>ასევე მოიცავს XVIII და XIX საუკუნეების რამდენიმე საცხოვრებელ ნაგებობას.</p> <p>სამონასტრო კომპლექსი გარშემორტყმულია დაბალი ქვის გალავნით, რომელსაც აქვს ორი შესასვლელი: აღმოსავლეთით მოქმედი შესასვლელი და მეორე სამხრეთით, რომელიც გამოიყენებოდა როგორც მთავარი შესასვლელი.</p> <p>ღვთისმშობლის შობის სახელობის მთავარი ტაძარი მდებარეობს კომპლექსის ცენტრში. ეკლესია მოპირკეთებულია მოყვითალო ფერის კირქვის ფილებით. ვიზუალურად კირქვის ფილები როგორც ჩანს დამუშავებულია სხვადასხვა სამტეხლოში და მათი გამძლეობა განსხვავდება ერთმანეთისგან. ქვებს აქვთ სხვადასხვა ტიპის დაზიანებები: მექანიკური, ბიოლოგიური (ხავსი), გამოწვეული ნალექისა და სეზონური ტემპერატურის ცვლილებებისგან.</p>
<p>მასალების, მათ შორის ინერტული მასალისა და წყლის მიწოდების წყაროების მდებარეობა და დაშორება ქვე-პროექტის განხორციელების ადგილიდან</p>	<p>წყალი ხელმისაწვდომია სამშენებლო ტერიტორიაზევე მონასტერში, ხოლო ქვების მოპოვება ხდება უახლოესი ლიცენზირებული სამტეხლოდან.</p>
<p>კანონმდებლობა</p>	
<p>ეროვნული და ადგილობრივი კანონმდებლობა და ქვე-პროექტის ქმედებების განხორციელებისათვის საჭირო ნებართვები</p>	<p>მსოფლიო ბანკის პოლიტიკისა და ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე ზემოქმედების მართვის ჩარჩო დოკუმენტის თანახმად ქვე-პროექტი კლასიფიცირდა, როგორც დაბალ რისკიანი B კატეგორიის პროექტი.</p> <p>საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისად ქვე-პროექტის ფარგლებში დაგეგმილი საქმიანობა არ საჭიროებს გარემოზე ზემოქმედების შეფასებას, დამტკიცებას ან ნებართვას.</p> <p>ეროვნული კანონმდებლობის თანახმად:</p> <ul style="list-style-type: none"> (i) სამშენებლო მასალები შეძენილი უნდა იქნეს ლიცენზირებული მომწოდებლისაგან; (ii) ნარჩენები უნდა განთავსდეს მუნიციპალიტეტის უახლოეს ნაგავსაყრელზე შპს საქართველოს მყარი ნარჩენების მართვის კომპანიასთან წერილობითი ხელშეკრულების შესაბამისად.
<p>საჯარო კონსულტაცია</p>	

<p>სად და როდის ჩატარდა/ჩატარდება საჯარო კონსულტაცია?</p>	<p>გარემოს მართვის გეგმის დოკუმენტი განთავსდება საქართველოს მუნიციპალური განვითარების ფონდის ვებ-გვერდზე, ხოლო ინფორმაცია მიმდინარე სამუშაოების შესახებ წარმოდგენილი იქნება უშუალოდ სამშენებლო ტერიტორიის მიმდებარედ.</p>
<p>დანართები</p>	
<p>დანართი 1: ქვე-პროექტის განხორციელების ადგილი და ფოტომასალა</p> <p>დანართი 2: ნებართვა კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებზე სამუშაოების წარმოებისთვის.</p> <p>დანართი 3: ხელშეკრულება სამშენებლო ნარჩენების განთავსებაზე (იქნება მოწოდებული)</p> <p>სხვა ნებართვები/შეთანხმებები - საჭიროების მიხედვით</p>	

ნაწილი B: ინფორმაცია გარემოსდაცვითი უსაფრთხოების შესახებ

გარემოსდაცვითი/სოციალური სკრინინგი			
	ქმედება/საკითხი	სტატუსი	შემარბილებელი ღონისძიებები
მოიცავს თუ არა ქვე-პროექტი რომელიმე მითითებულ ქმედებას/საკითხს?	A. შენობის რეაბილიტაცია	☒ დიახ ☐ არა	იხ. ქვემოთ ნაწილი A
	B. ახალი მშენებლობა	☐ დიახ ☒ არა	იხ. ქვემოთ ნაწილი A
	C. ნარჩენი წყლების გადამუშავების ინდივიდუალური სისტემა	☐ დიახ ☒ არა	იხ. ქვემოთ ნაწილი B
	D. ისტორიული შენობ(ებ)ა და რაიონები	☒ დიახ ☐ არა	იხ. ქვემოთ ნაწილი C
	E. მიწის შექმენა ¹	☐ დიახ ☒ არა	იხ. ქვემოთ ნაწილი D
	F. საშიში ან ტოქსიკური მასალები ²	☒ დიახ ☐ არა	იხ. ქვემოთ ნაწილი E
	G. ზემოქმედება ტყეებზე და/ან დაცულ ტერიტორიებზე	☐ დიახ ☒ არა	იხ. ქვემოთ ნაწილი F
	H. სამედიცინო ნარჩენების დამუშავება/ მენეჯმენტი	☐ დიახ ☒ არა	იხ. ქვემოთ ნაწილი G
	I. სატრანსპორტო და ფეხით მოსიარულეთა უსაფრთხოება	☐ დიახ ☒ არა	იხ. ქვემოთ ნაწილი H

¹ მიწის შესყიდვა მოიცავს ადამიანთა გადასახლებას, საცხოვრებელი პირობების შეცვლას, კერძო საკუთრებაში არსებული ქონების შელახვას - ეს ეხება მიწებს, რომელიც შექმნილი/გადაცემულია და ამ ქმედებას გააჩნია ზემოქმედება იმ ადამიანებზე, რომლებიც ცხოვრობენ ან/და სახლობენ ან/და აწარმოებენ ბიზნესს (სავაჭრო ერთეულებს) შექმნილ მიწაზე.

² ტოქსიკური/ საშიში მასალები მოიცავს, მაგრამ არ შემოიფარგლება შემდეგი მასალებით: აზბესტი, ტოქსიკური საღებავები, მავნე ზემოქმედების მქონე გამხსნელები, ტყვიის შემცველი საღებავის მოშორება და ა.შ.

ნაწილი C: შემარბილებელი ღონისძიებები

ქმედებები	პარამეტრი	ზემოქმედების შემამცირებელი ღონისძიებები საკონტროლო ჩამონათვალი
0. ზოგადი პირობები	ინფორმირება და უსაფრთხოება	<p>a) ინფორმაცია მომავალი სამუშაოების შესახებ მიწოდებული უნდა იქნეს ადგილობრივი სამშენებლო და გარემოს დაცვის ინსპექციებისათვის და თემისათვის;</p> <p>b) ადგილობრივი მოსახლეობა ინფორმირებული უნდა იქნეს დაგეგმილი სამუშაოების შესახებ მედიაში და / ან საზოგადოებისათვის ხელმისაწვდომ ადგილებში (სამუშაოების განხორციელების ადგილის ჩათვლით) შესაბამისი შეტყობინების განთავსების გზით;</p> <p>c) მოპოვებული უნდა იქნეს მშენებლობისათვის და/ ან რეაბილიტაციისათვის საჭირო ყველა ნებართვა;</p> <p>d) კონტრაქტორი უნდა იქნეს თანახმა, რომ სამუშაოები განხორციელდება უსაფრთხო და მოწესრიგებული გზით, მიმდებარე ტერიტორიაზე მოსახლეობასა და გარემოზე მინიმალური ზემოქმედების უზრუნველყოფით;</p> <p>e) მუშათა პირადი დამცავი აღჭურვილობა შესაბამისობაში უნდა იქნეს საერთაშორისო საუკეთესო პრაქტიკასთან (სამუშაოების შესრულების დროს მუშებს უნდა ეხუროთ ჩაფხუტები, საჭიროების შემთხვევაში ეკეთოთ ნიღბები, დამცავი სათვალე, უსაფრთხოების ქამრები და ჩექმები);</p> <p>f) მუშათა ინფორმირების მიზნით უსაფრთხოების ძირითადი წესები და რეგულირებები განთავსებული უნდა იქნეს შესაბამის მაჩვენებლებზე სამუშაოთა განხორციელების ადგილებზე.</p> <p>g) კონტრაქტორმა უნდა უზრუნველყოს გაუთვალისწინებელი შემთხვევებისთვის ადეკვატური სამედიცინო და ქირურგიული აღჭურვილობა.</p> <p>h) ჯანმრთელობის უსაფრთხოების ნორმების მოთხოვნის საფუძველზე, ქვის ქიმიური წმენდის დროს ტერიტორიაზე ადამიანთა დაშვება უნდა იყოს მკაცრად გაკონტრელებული.</p>
A. ზოგადი სარეაბილიტაციო და / ან სამშენებლო ქმედებები	<p>ჰაერის ხარისხი</p> <p>ხმაური</p> <p>წყლის ხარისხი</p>	<p>a) ობიექტზე არ უნდა მოხდეს სამშენებლო მასალების/ნარჩენების ღიად დაწვა;</p> <p>a) ხმაური უნდა შემცირდეს სამუშაოების განხორციელების დროითი ლიმიტების დაწესებით;</p> <p>(a) კონტრაქტორი ვალდებულია მოახდინოს მოწყობა და შესაბამისი ნორმების დაცვა იმ ტერიტორიაზე, სადაც სამშენებლო მასალებია განთავსებული, რათა არ მოხდეს ნატანის შეჩერება, რომ იგი ობიექტიდან მიმდებარე ნაკადულებსა და მდინარეებში არ ჩაედინოს და არ გამოიწვიოს მათი ამღვრევა</p> <p>(b) ქიმიური ნივთიერებები უნდა განთავსდეს სპეციალურად განსაზღვრულ ადგილას, ტერიტორია, სადაც მოხდება მისი გამოყენება უნდა შემოიფარგლოს გაუთვალისწინებელი შემთხვევების თავიდან ასაცილებლად.</p>

	ნარჩენების მართვა	<p>(a) მინერალური და დემონტაჟის შედეგად წარმოქმნილი სამშენებლო ნარჩენები გამოცალკევებული უნდა იქნეს სხვა ნარჩენებისგან (ასეთის არსებობის შემთხვევაში) და უნდა განთავსდეს სპეციალურად გამოყოფილ ადგილას.</p> <p>(b) ობიექტიდან ხშირად უნდა მოხდეს ნარჩენების გატანა და ადგილზე მუდმივად უნდა იყოს შენარჩუნებული სისუფთავე და წესრიგი</p> <p>(c) სამშენებლო სამუშაოების დასრულების შემდეგ ხე-ტყის მასალა უნდა იქნას გატანილი ტერიტორიიდან, როგორც განსაზღვრულია ადგილობრივი მუნიციპალიტეტთან დადებულ შეთანხმებაში.</p> <p>(d) აკრძალულია ობიექტზე ნარჩენების დაწვა.</p> <p>(e) ტერიტორიიდან ნარჩენების გატანის თაობაზე აუცილებელია ჩანაწერების წარმოება.</p> <p>(f) შესაძლებელია კონტრაქტორმა განმეორებით გამოიყენონ და გადაამუშაონ სათანადო მასალები.</p>
	მასალების მიწოდება	<p>(g) უნდა გამოიყენებოდეს არსებული კარიერების, რომელსაც აქვს სათანადო ოფიციალური თანხმობა ან ძალაში მყოფი ლიცენზია სამუშაოების საწარმოებლად.</p> <p>(h) პიკი საათებში მასალების გადაზიდვა უნდა მოხდეს განსაზღვრული მაქსიმალური სიჩქარის ფარგლებში.</p>
C. ისტორიული შენობები	კულტურული მემკვიდრეობა	2014 წლის 6 თებერვალს გამოიცა ბრძანება (#09/12/03) კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლზე სამუშაოების საწარმოებლად.
E. ტოქსიკური მასალები	აზბესტის განკარგვა	<p>(a) სამშენებლო ტერიტორიაზე განთავსებული აზბესტი გარკვევით უნდა აღინიშნოს როგორც სახიფათო მასალა;</p> <p>(b) სახიფათო მასალების კონტეინერები უნდა მოთავსდეს ჰერმეტიკულ კონტეინერებში, რათა აცილებული იქნას დაღვრა და გამოტუტება</p> <p>(c) ნარჩენების ტრანსპორტირება უნდა განხორციელდეს სპეციალურად ლიცენზირებული გადამტანებით და გატანილ იქნას ლიცენზირებულ ობიექტზე.</p>

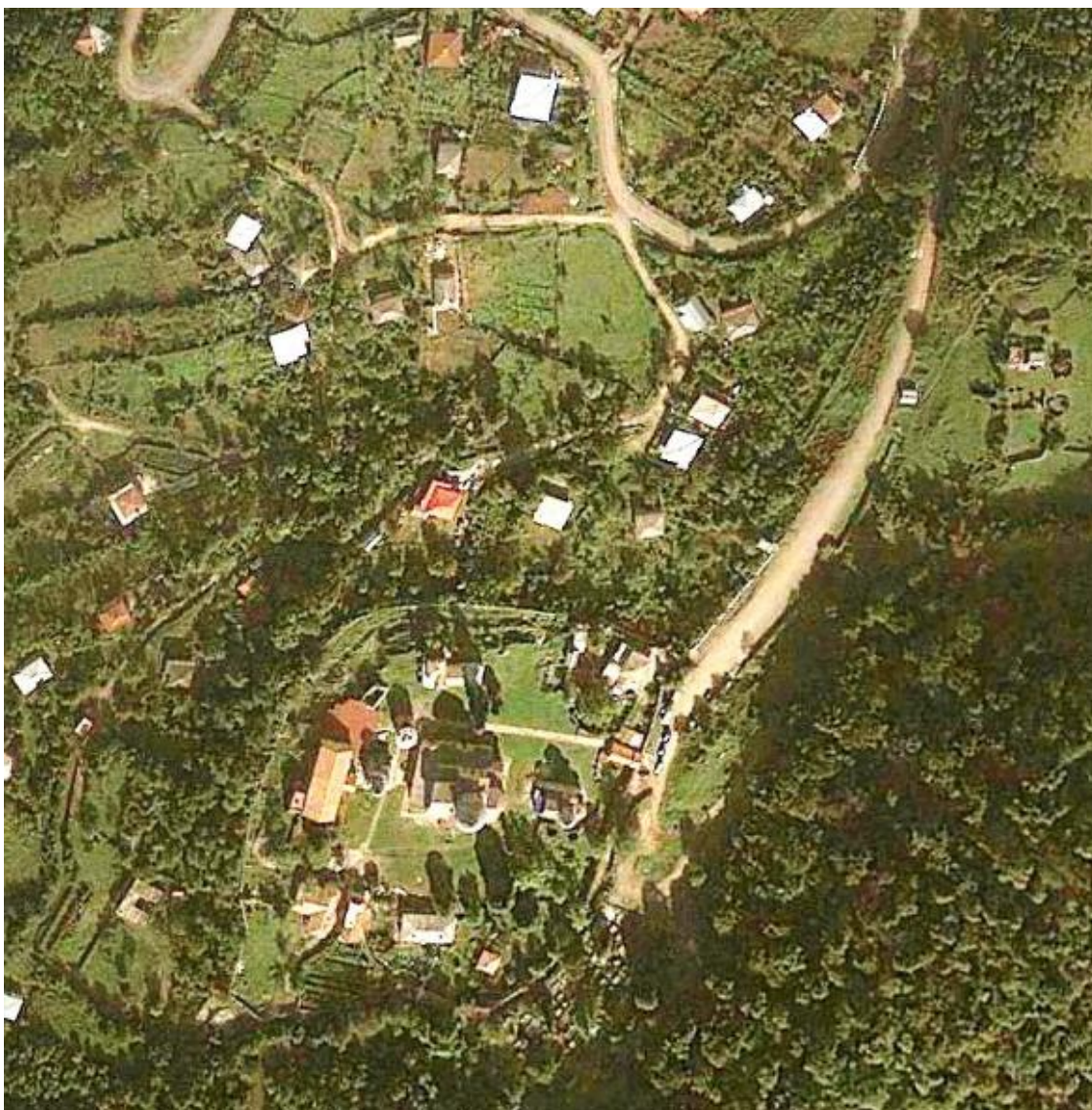
ნაწილი D: მონიტორინგის გეგმა

ქმედება	რა პარამეტრის მონიტორინგი ხდება?	სად ტარდება მონიტორინგი	როგორ უნდა განხორციელდეს მონიტორინგი	როდის რა სიხშირით/ პერიოდულობით უნდა განხორციელდეს მონიტორინგი?	რატომ ხდება პარამეტრის მონიტორინგი	ვინ არის პასუხისმგებელი მონიტორინგზე?
სამშენებლო ფაზა						
სამშენებლო მასალების მიწოდება	სამშენებლო მასალების შექმნა მხოლოდ ოფიციალურად დარეგისტრირებული მომწოდებლებისაგან	მომწოდებლის ოფისში, ან საწყობში	დოკუმენტების შემოწმება	მომწოდებლის კონტრაქტების გაფორმებისას	ინფრასტრუქტურის ტექნიკური მდგრადობის და უსაფრთხოების უზრუნველყოფის მიზნით	მგვ, მშენებლობის ზედამხედველი
სამშენებლო მასალების და ნარჩენების ტრანსპორტირება; სამშენებლო მექანიზმების გადაადგილება	სატრანსპორტო საშუალებების და მექანიზმების ტექნიკური მდგომარეობა; სამშენებლო მასალებისა და ნარჩენების გადაზიდვა დახურული მანქანებით; ტრანსპორტირებისათვის განკუთვნილი დროისა მარშრუტების დაცვა.	სამშენებლო ტერიტორია	ინსპექტირება	გაუფრთხილებელი ინსპექტირება როგორც სამუშაო, ასევე არა სამუშაო საათებში	მიწისა და ჰაერის ემისიებით დაბინძურების შემცირება; ხმაურით და ვიბრაციით ადგილობრივი მოსახლეობის შეწუხების შეზღუდვა; ტრანსპორტის მოძრაობის დარღვევის	მგვ, მშენებლობის ზედამხედველი, საპატრულო პოლიცია

					მინიმუმამდე შემცირება.	
სამშენებლო ნარჩენების წარმოქმნა	სამშენებლო ნარჩენების დროებითი შენახვა სპეციალურად გამოყოფილ ადგილებში; ნარჩენების დროული განთავსება ოფიციალურად გამოყოფილ ადგილებში.	სამშენებლო ტერიტორია; ნარჩენების განთავსების ტერიტორია	ინსპექტირება	პერიოდულად მშენებლობის პროცესში და პრეტენზიების შემთხვევაში	სამშენებლო და მის მეზობლად მდებარე ტერიტორიების მყარი ნარჩენებისაგან დაბინძურების თავიდან აცილება	მგვ, მშენებლობის ზედამხედველი,
აზბესტისა და ნარჩენების მართვა	ქვე პროექტის ობიექტზე განთავსებული აზბესტი სათანადოდ უნდა იყოს დალუქული და გარკვევით უნდა აღინიშნოს, როგორც სახიფათო მასალა. უსაფრთხოების ზომები უნდა იქნას გატარებული სამშენებლო ობიექტიდან უნებართვოდ გატანის თავიდან ასაცილებლად.	სამშენებლო ობიექტზე	დოკუმენტაციის და სამუშაოების ინსპექტირება	სარეაბილიტაციო სამუშაოების პროცესში	ტოქსიკური მასალებით დაბინძურების თავიდან ასაცილებლად. მუშების ჯანმრთელობის დასაცავად.	მგვ და სამუშაოთა ზედამხედველები
მუშების ჯანმრთელობა და უსაფრთხოება	მუშების ფორმებით და ინდივიდუალური დაცვის საშუალებებით აღჭურვა; მუშების და პერსონალის ინფორმირება მექანიზმებთან/აღჭურვილობასთან მუშაობისას ინდივიდუალური	სამშენებლო ტერიტორია	ინსპექტირება	გაუფრთხილებელი შემოწმება სამუშაოების მსვლელობისას	უბედური შემთხვევების თავიდან აცილება	მგვ, მშენებლობის ზედამხედველი

	უსაფრთხოების წესების და ინსტრუქციების შესახებ და ასევე აღნიშნული წესები/ინსტრუქციების მკაცრი დაცვა					
--	--	--	--	--	--	--

დანართი 1: სარეაბილიტაციო გზის მდებარეობა და ფოტომასალა

დანართი 2. ნებართვა კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებზე სამუშაოების წარმოებისთვის.

**კულტურული მემკვიდრეობის
ძეგლებზე სამუშაოების
სანებართვო მოწმობა**

№ 09/12/03

- 1. ნებართვის მფლობელი**
ხელოვნების საერთაშორისო ცენტრი, საიდენტიფიკაციო (რეგისტრაციის) ნომერი №204426451, მისამართი – ქ. თბილისი, ნიკო ნიკოლაძის ქ. №7.
- 2. სამართლებრივი საფუძველი**
ხელოვნების საერთაშორისო ცენტრის დირექტორის მაკა დვალიშვილის 2014 წლის 17 იანვრის №TK01 (შემ: №37 17.01.2014) წერილი; საქართველოს საპატრიარქოს ხუროთმოძღვრების, ხელოვნებისა და რესტავრაციის ცენტრის თავმჯდომარის მოადგილის აბბა ალავერდელი მიტროპოლიტ დავითის (მასხარაძე) 2013 წლის 12 ნოემბრის №199 (შემ: №91 04.02.2014) წერილი და საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტოს გენერალური დირექტორის 2014 წლის 6 თებერვლის № 2/10 ბრძანება.
- 3. სანებართვო ობიექტი**
კულტურული მემკვიდრეობის უძრავი ძეგლი – გელათის ღვთისმშობლის შობის ტაძარი.
- 4. შესასრულებელი სამუშაო**
გელათის ღვთისმშობლის შობის ტაძრის სარეაბილიტაციო სამუშაოები.
- 5. სამუშაოთა შუალედური ანგარიშის წარდგენის ვადა**
2014 წლის 5 ივნისი; 2014 წლის 6 ოქტომბერი; 2015 წლის 5 თებერვალი; 2015 წლის 5 ივნისი; 2015 წლის 5 ოქტომბერი; 2016 წლის 5 თებერვალი; 2016 წლის 6 ივნისი; 2016 წლის 5 ოქტომბერი;
- 6. ნებართვის მოქმედება**
2014 წლის 6 თებერვლიდან 2017 წლის 10 თებერვლამდე, საბოლოო ანგარიშის წარმოდგენის ვალდებულებით.
- 7. ნებართვა გაცემულია**
საქართველოს კანონის „კულტურული მემკვიდრეობის შესახებ“ საფუძველზე.
- 8. სანებართვო მოწმობის გაცემის თარიღი:**

06.02.14

მერაბ ბოჭორიძე
გენერალური დირექტორი

